

Mögelpåväxt under varierande fukt- och temperaturförhållanden

Lars-Olof Nilsson
Byggnadsmaterial, LTH

S Olof Mundt-Petersen
Byggnadsfysik, LTH

Tord Isaksson
Sven Thelander
Konstruktionsteknik, LTH

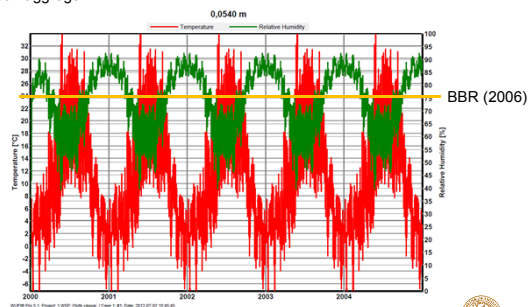
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lund universitet

Tidsserier av RF och T

Klimatdata för Lund, 5 år
Utsida väggregel

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

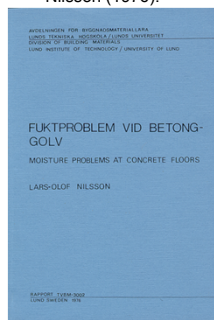

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lund universitet

$RF_{krit} = 75\%$ (?)

Var kommer det ifrån?

Nilsson (1976)!

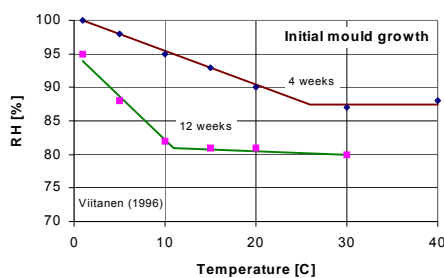
FÖRSLAG TILL KRITISKA FUKTTILLSTÄND (i samband med golv)			
Material	Skadetyper	Skadeorsak	RF _{KRIT} (%)
Plastbaserade material	svällning, blåsbildning	fuktrörelser	95-100
	krampning	mjukgörarvandring, nedbrytning av lim	jfr golvläm
Golvläm	nedbrytning, vidhäftningsförlust	förtvålning, ofullständig förkärning	90-95
Träbaserade material	svällning	fuktrörelser	>75
	röta	svampangrepp	~ 80
Organiska material (inkl trä)	dålig lukt	mögel- och svampangrepp	~ 75

De kritiska fukttillstånden beror i vissa fall på materialkvaliteter samt i andra på materialens funktion i konstruktionen.

Uppsala-avhandling 1996

Kursmaterial MCS 2000-, Chalmers 2001-, Byggdoktorkurser 2003-, LTH 2004-,

$RF_{krit}(T, \text{tid})$ för mögletablering

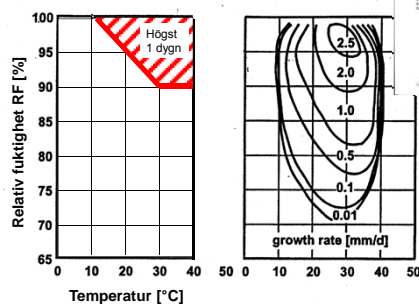
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lund universitet

BBR(2006): "Väl undersökta och dokumenterade" kritiska fukttillstånd för mögelpåväxt

Byggvägledning 9 Fukt:

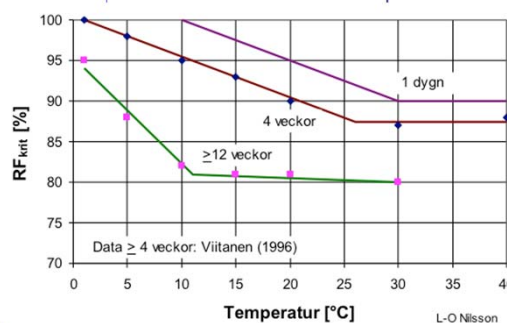

SP

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lund universitet

WoodBuild, delprojekt E1. Rapport 2009:

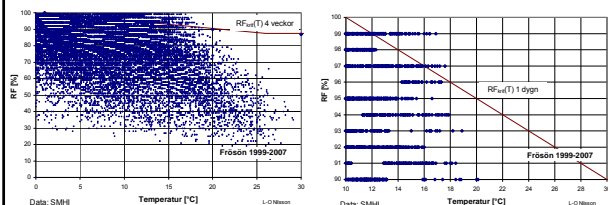

SP Sveriges Tekniska

L-O Nilsson

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lund universitet

Svenskt uteklimat, som $RF(T, t)$ Inte fuktigt särskilt länge över $RF_{krit}(4v.)$ Mycket sällan fuktigare än $RF_{krit}(1d.)$

Nilsson (2010)

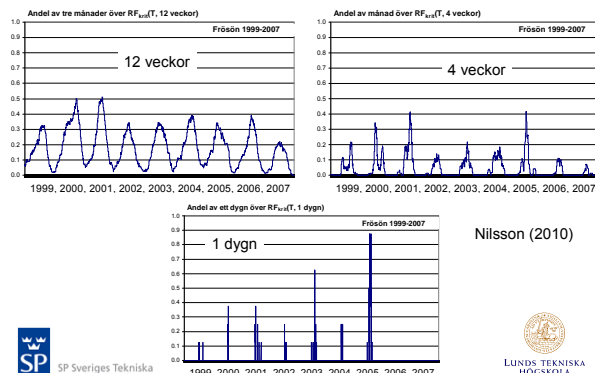

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

Svenskt uteklimat, som varaktighet/kritisk varaktighet

Nilsson (2010)

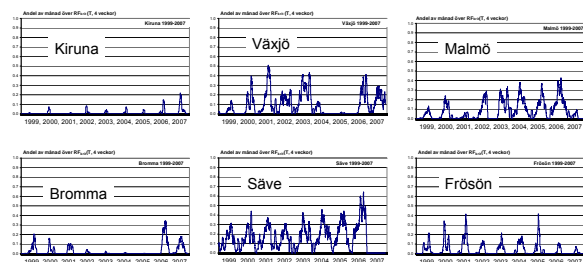

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

Svenskt uteklimat, som varaktighet/kritisk varaktighet

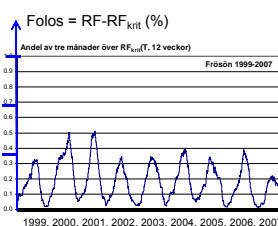
Nilsson (2010)

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

S Olof! Är det så du gör för att få Foloskurvan? (men skalan i $RF - RF_{krit}$ (%))

Se nästa bild!

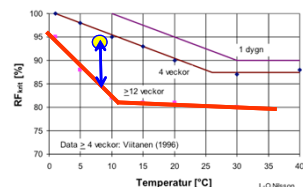

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

Foloskurvan, Mundt-Petersen (2012)

1. Viitanens $RF_{krit}(T, t = \infty)$
2. Hur mycket över? (inte bara att!) $RF(t) - RF_{krit}(T(t))$
3. Rita upp det som $f(tid)$!

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

Folos 2D-bild, exempel

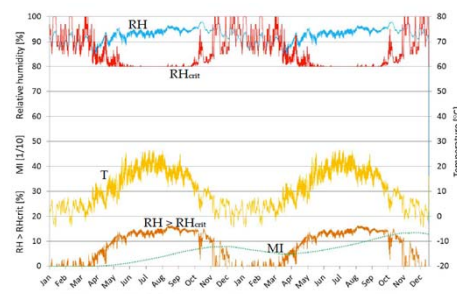

Figure 3: The Folos 2D visual mould chart with calculated values for the basic construction (BC) shown in Figure 4 including the parameters temperature (yellow), RH (turquoise), RH_{ext} (red), $RH > RH_{ext}$

Mundt-Petersen et al (2012)

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

Men

Effekterna av torra perioder finns inte med!

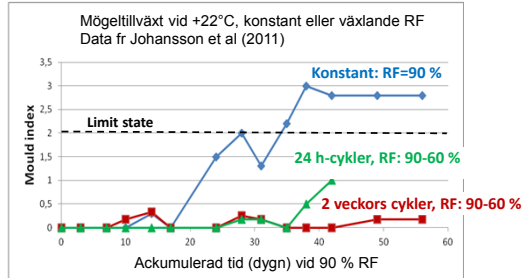
- Om det inte är fuktigt tillräckligt länge för att nå över $RF_{krit}(T,t)$ för aktuell varaktighet, vad händer nästa gång det blir fuktigt?
- Man kan inte bara addera varaktigheter!
- Då skulle det alltid mögla så småningom!
- Det gör det inte!

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

Men

Två verktyg försöker hantera detta:

- Wufi-Bio & WoodBuilds MRD-modell

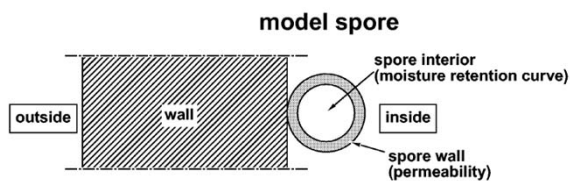

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

WUFI Bio

Modell som beskriver hur en mögelspor gror och tillväxer som funktion av T och RH.

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

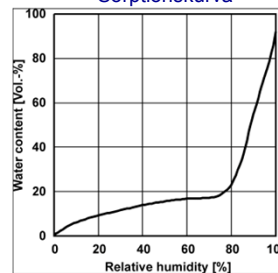
LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

WUFI Bio

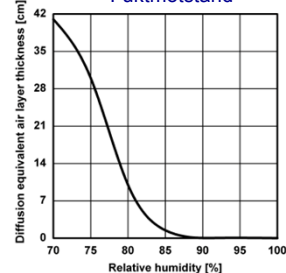
Modell som beskriver hur en mögelspor gror och tillväxer som funktion av T och RH. Vid torra och/eller kalla perioder avstannar tillväxten utan återhämtning.

Fuktegenskaper hos modellsporen:

Sorptionskurva

Fuktmotstånd

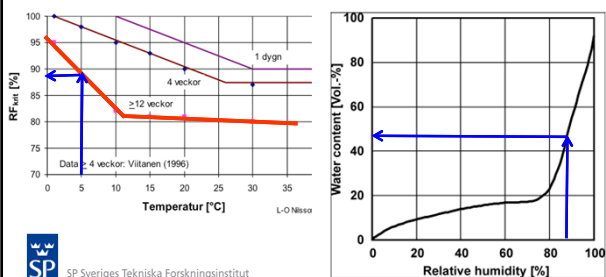
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

WUFI Bio

Sporgroning sker då fukthalten kommit över en kritisk fukthalt!

Ex. +5°C

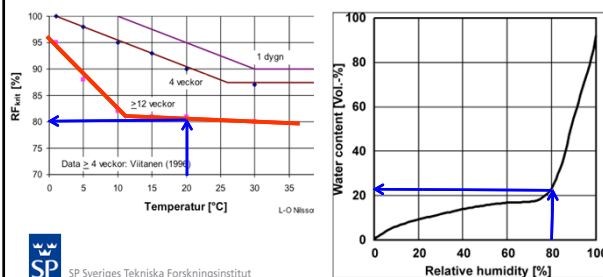
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

WUFI Bio

Sporgroning sker då fukthalten kommit över en kritisk fukthalt!

Ex. +20°C

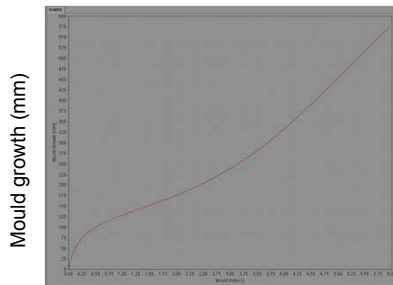

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lund University

WUFI Bio

Resultatet beskrivs som "mould growth" i millimeter. Detta mått har kalibrerats mot Viitanens "mould index" som i princip kan jämföras med MRD-index

Mould index (-)

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

MRD-modellen (Woodbuild)

Modellen är framtagen av Konstruktionsteknik LTH och SP inom Woodbuild-projektet (2008-2012).

Beskriver risken för mögel (skala 0 till 5) som funktion av $[RF(t), T(t)]$

Extent of mould growth	Classification	Description
None	0	No surface growth
Trace	1	Little, or very scattered, growth
Light	2	Slight mould growth, spread over the surface
Medium	3	Substantial growth distributed in patches on the surface
Heavy	4	Substantial growth across the entire surface
Very heavy	5	Very substantial growth across the entire surface

Vi betraktar index 2 som gräns mellan acceptabel och icke acceptabel mögelförekomst.

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

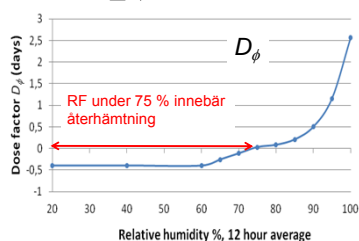
MRD-modellen

RF och T bestäms för 12-timmarsperioder. För varje period beräknas produkten av en temperaturdos D_T och en fuktdos D_ϕ

$$D_{12} = D_\phi(\phi_{12}) \cdot D_T(T_{12})$$

Total dos för aktuell period beräknas

$$D(t) = \sum_{i=1}^{n_{12}} D_\phi(\phi_{12i}) \cdot D_T(T_{12i})$$

SP Sver

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

MRD-modellen

Total dos jämförs med en kritisk dos

$$\frac{D[\phi(t), T(t)]}{D_{crit}}$$

D_{crit} är en materialparameter som uttrycker hur stor dos D ett material tål innan det passerar ett gränstillstånd, exempelvis när mögelindex 2 uppnås.

Under torra och/eller kalla förhållanden blir dosen negativ, dvs möglet "går tillbaka"

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

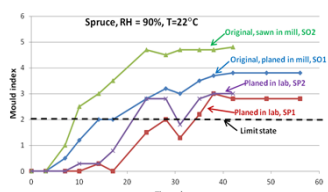
LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

MRD-modellens materialparameter D_{crit}

Inom Woodbuild har ett omfattande experimentell arbete genomförts för att kalibrera MRD-modellen samt bestämma materialparametern D_{crit} som funktion av

- Träslag (gran, fur)
- Behandling (ytstruktur, när ytan bearbetas)
- Exponering (RH, T, cykliskt, okulering)

Exempel på effekt av material och behandling visas i diagrammet

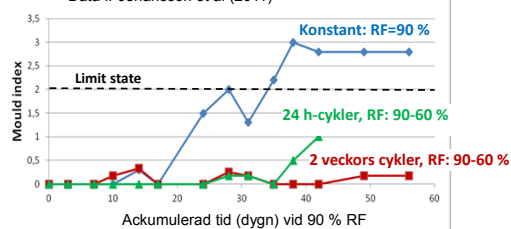
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

Effekt av RF växlingar mellan 90 och 60 %

Mögeltillväxt vid +22°C, konstant eller växlande RF
Data fr Johansson et al (2011)

Perioder med RF under 75 % har en tydligt hämmande effekt på mögeltillväxten.

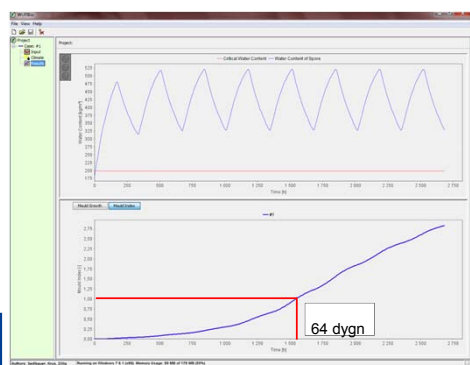

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

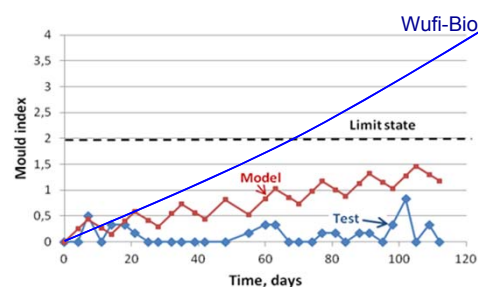

LUNDS TEKNISKA
HÖGSKOLA
Lunds universitet

Effekt av veckoväxlingar RF = 90 & 60 % +22°C. Wufi-Bio

Effekt av veckoväxlingar RF = 90 & 60 % +22°C. MRD-modellen

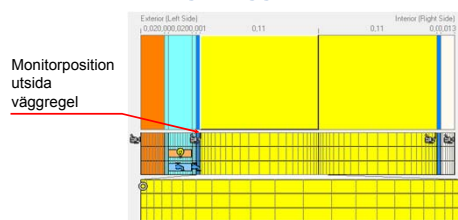

Några tillämpningsexempel

- Typisk yttärvägg med träreglar och isolering belägen i Lund respektive Stockholm
- Yttärväggskonstruktion typisk för 70-talshus med träreglstomme med skalmur i tegel. Olika antaganden om luftomsättningar i luftspalten

Här visas endast resultat från WUFI-beräkning. Val av indata och andra förutsättningar redovisas inte närmare. Resultaten skall bara användas för att visa hur mögelmodellerna fungerar.

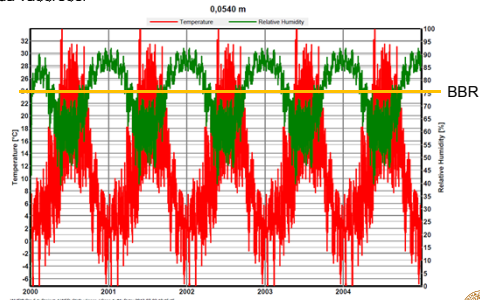
Träregelvägg med träfasad

- Utdata från WUFI är tidserier av kopplade värden av relativ fuktighet (RH) och temperatur (T) i en viss punkt i en konstruktion.
- Hur ser risken för mögel ut på regeln närmast mot vindskyddet?

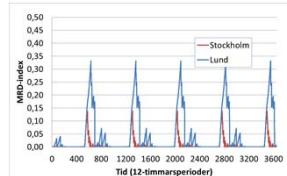
Tidsserier av RH och T

Klimatdata för Lund, 5 år
Utsida väggregel

Resultat

MRD-modellen

WUFI Bio

Ingen återhämtningsfunktion vid torra och/eller kalla förhållanden. Kommer förr eller senare att bli mögel så länge det finns perioder med RH > 75%

